

DLBR-seminar om cirkulær økonomi

- det vi hørte og det vi lærte

Søren Bisp

SEGES, Future Farming, Strategi & Vækst

Konklusion på indsigter for rådgivningen

Rapportering om og virkemidler for cirkulær økonomi skal integreres i den øvrige rådgivning om bæredygtig udvikling. Forskellig fra øvrig rådgivning om virkemidler for bæredygtig udvikling er, at der i cirkulær økonomi er en mere forretningsmæssig tilgang for at nedbringe omkostninger og/eller kan skabes ny forretning og/eller kan være aktivitet der udløser landbrugsstøtte (Søjle 2-midler).

Et stærkt efterspurgt værktøj for rådgivningen er en form for baseline for landmandens arbejde med cirkulær økonomi samt et benchmark for retning og niveau (kan være gårdrapport fra herværende projekt). Det kan være eksisterende driftsdata – det vigtige er, at det tager udgangspunkt i den enkelte bedrift, at der er en effektsammenhæng til handlingen for cirkulær økonomi og at der kan rapporteres i bedriftens øvrige ramme for bæredygtig udvikling.

Rådgiverne ser arbejdet med cirkulær økonomi som et indsatsområde, der bør udspringe af bedriftens strategi. Det er i strategien, at der sker en kobling med bedriftens forretning, udviklingsplaner og målepunkter.

Der er en grundlæggende god forståelse for hvad der udgør cirkulær økonomi i det gode landmandskab og i den økologiske produktion, men der er stadig behov for at udvide og mere klart beskrive de virkemidler, som landmanden har til rådighed (kan være virkemiddelkatalog fra herværende projekt).

At rådgive landmanden om cirkulær økonomi for bedre ressourceudnyttelse kræver en ny tankegang og arbejdsform i rådgivningen. Det er rådgivning, der går på tværs af den traditionelle fagopdeling og rådgivningskompetence og som desuden skal involvere både leverandører og kunder til landmanden.

Seminaret om cirkulær økonomi for landbrugsrådgivere faldt i god tråd med, hvordan man ruster op på viden og kompetencer om bæredygtig udvikling på tværs af DLBR. Forforståelsen gik fra, at man havde hørt om cirkulær økonomi til at man ikke kunne skrive "ESG" – der er grundlag for at lade cirkulær økonomi indgå i uddannelse til både rådgivere og landmænd.

Baggrund

For at undersøge og lykkes med mere cirkulær økonomi i landbruget, er landbrugsrådgiverne i landets landboforeninger vigtige interessenter og afgørende for en fagligt korrekt og effektiv rådgivning. Derfor skal der i projektet gennemføres et "informationsmøde" målrettet landbrugsrådgivningen.

Der er ikke et egentligt advisory board eller lignende tilknyttet projektet. Til gengæld gennemføres aktivitet der involverer og engagerer vigtige interessenter. Blandt andet har vi designet og gennemført et seminar for DLBR-rådgivere for information og gensidig diskussion af cirkulær økonomi på bedriftsniveau samt ikke mindst rådgivernes udfordringer og behov for at kunne levere kvalificeret rådgivning.

Vi har inviteret fra alle rådgivningshusene i DLBR-regi og på seminaret deltog 30 rådgivere med arbejdsopgaver relateret til miljø, bæredygtighed og virksomhedsudvikling. Seminaret blev gennemført hos det nyfusionerede Fjordland i deres lokaler i Skive.

Dagens forløb

- 09:00-09:30 Tjek ind til morgensnack og morgensnak
- 09:30-09:40 Velkomst ved Leif Gravesen, formand for Fjordland
- 09:40-10:00 Bæredygtig udvikling som platform for rådgivning. V/Søren Bisp, SEGES
- 10:00-10:30 SEGES om cirkulær økonomi på gårdniveau. V/Søren
- 10:30-12:00 Fem korte café-møder for inspiration, udfordringer og inspiration. V/Lillian Kusk Hundahl, Fjordland. **Cafémøder med:**
 1. Landbrug med slagtegrise. V/Daniel Jakobsen og Medshauge
 2. Landbrug med malkekvæg. V/Niels Pedersen, Klovborg
 3. Plast i landbruget. V/Per Jacobsen, Danish Agro
 4. Biomassen i den cirkulære økonomi. V/Erik Olesen og LedeDanmark
 5. Landbrugets forretning. V/Anne Mette Langvad, Klimafonden Skive
- 12:00-12:45 Frokost, individuelle bowler
- 12:45-13:00 EU's handlingsplan for cirkulær økonomi og muligheder for landbruget. V/Søren
- 13:00-14:30 Hvilken betydning kan cirkulær økonomi få for rådgivningen? Workshops med kolleger. V/Lillian
- Strategi, ledelse, rapportering, uddannelse, forretning, integration.... Alt kan komme i spil.
- 14:30-14:45 Opsamling på top10 over emner for rådgivningen
- 14:45-15:00 Dagen rundes af

Morgensnack, frokost og eftermiddagens energizer får vi fra Idyl i Skive

FJORDLAND.

Materiale og metode

Opsamlingen i notatet er baseret på:

- Noter samlet og sammenskrevet af projektdeltager Ditte Kjær Jakobsen
- Noter samlet af projektdeltager Søren Bisp
- Deltagernes noter på dertil udlagte papirduge under de to "workshop" sessioner

Opsamlingen er struktureret efter projektbeskrivelsen med fokus på den gode rådgivning og virkemidler for mere/bedre cirkulær økonomi for den enkelte bedrift.

Sammenskrivningen er suppleret med citater fra deltagere på seminaret.

Hvad rådgiveren efterspørger

- Der er behov for bedre forståelse af hvad cirkulær økonomi er og kan gøre for landmanden (kompetence).
- Standarder eller guidelines for hvordan handlinger for cirkulær økonomi rapporteres og kommunikeres kan være afgørende. Bliver det for kompliceret, opleves nyttesløst eller forvirrende returnerer landmanden til det, han plejer.
- Der skal være enighed om effekt på klimapåvirkning. Det er vigtigt at rådgivningen kan regne med de anvendte beregningsmodeller – at rådgive om noget nyt med hjælp fra noget tvivlsomt er en svær vej at gå! Er det godkendt af SEGES er der tillid. Man vil gerne have at SEGES går forrest.

"Vi skal stille de rigtige spørgsmål, så landmanden ved, hvad han gør. Dét er vores opgave."
- Der skal arbejdes med at sætte fakta på udsagn om at mere cirkulær økonomi er godt for biodiversitet (ref. Naturtjek), klima (regnskab) og reduceret ressourceanvendelse (især på handelsgødning og produktionaktivers levetid).

"Der er potentiale på strategiske niveau her-og-nu."
- Der skal udvikles på og trænes i, hvor cirkulær økonomi "hører hjemme" i rådgivningen. Det opleves, at CØ trækker på flere fagområder: Skat/regnskab/økonomi, bæredygtig udvikling, virksomhedsudvikling, produktionsfaglighed, miljøledelse. Det udspringer umiddelbart at virksomhedsledelse som et element i strategiformulering.

"Hvordan får vi dem overbevist? Vi skal vænne vores kunder til at være fremme i skoene, så de ikke bare venter på lovgivning."
- En tilgang til at bestemme en baseline på bedriftsniveau samt hvordan der udpeges og målsættes bedriftsrelevante benchmarks og KPI'ere. OBS på at enhver virksomhed i et rådgiverperspektiv bør håndteres som en unik case.

"Rådgivningen kommer til at ændre sig – der kommer så mange specifikke opgaver. Det kræver en enorm kulturændring."
- Leverancer til landbruget ændrer sig. Rådgivningen skal følge med. Case: Der udvikles landbrugsplast der udfordrer rådgiverens de facto anbefaling om "køb den bedste kvalitet". "Bedste kvalitet" får flere parametre, når leverandørerne begynder at tale cirkulær økonomi!

"Det man skal være opmærksom på er, at landmanden kan det f.eks. Arla vil have... men det er ikke nødvendigvis til gavn for landmanden."
- Der efterspørger cases á la den case der præsenteres for Smedshauge (caselandbrug i projekt). For en fælles forståelsesramme.

"Vores direktører burde snakke sammen, så vi ikke ansætter nogen, der skal begynde fra scratch (de nye bæredygtighedskonsulenter)."
- Der tales om og testes for regenerative produktionsmetoder. Her ligger nogle koblinger til cirkulær økonomi. Disse bør afklares for at forebygge forkert og/eller forvirrende rådgivning.

- Rådgiveren søger hjælp til hvordan landmanden kommunikerer om cirkulær økonomi (og om bæredygtig udvikling generelt). Der er en oplevelse af, at større landbrug ønsker klar og værdiskabende kommunikation. Dette blev tydeligt udtrykt af deltagende landmand på seminaret og bakket op af flere rådgivere. Det er aktuelt ikke en eksplicit kompetence ved en DLBR-virksomhed.

"Det kræver et fælles klimabarometer, så man har en samlet score. Arlas er fint, men hvad med DC?"

"Der kommer hele tiden nye regnemodeller, der ødelægger det hele."

"Jeg ka' snart ikke finde rundt i det!"

"Vi vil gerne ud, men der er ikke efterspørgsel. Vi ved ikke helt, hvad vi sælger."

"Hvordan forklare og visualisere det landmanden allerede gør? – Den opgave kan jeg ikke magte!"
- Der efterlyses bedre indsigt i hvilken lovgivning og regulering der kan forventes på området – samt ikke mindst kobling til rapportering og finansiering.
- Kunderne/landmændene kunne med fordel inviteres til informationsmøder med eksterne eksperter på cirkulær økonomi (og øvrige initiativer for bæredygtig udvikling). De kunne være fra SEGES, fra banken, fra realkredit eller fra revisionen.
- Der er mange døre til cirkulær økonomi – det er en central nøgle, at rådgiveren finder ind til kundens interesser og fokus. Stiller de rigtige spørgsmål og hjælper landmanden til at finde sine egne svar.
- Kunderne/landmanden ønsker ofte svar før spørgsmål! Fortæl mig hvad jeg skal gøre! Her er kunsten at rulle cirkulær økonomi ud som handlinger der kan implementeres i morgen, men hvor det ofte vil tage tid og nysgerrighed at opnå resultaterne. Dybest set som de fleste andre greb i landmandskabet.

Hvad rådgivningen ser som gode idéer

- Præmissen er, at der rådgives for mere og bedre cirkulær økonomi på bedriftsniveau.
- At arbejde med cirkulær økonomi i strategiprocesen. Det er i strategien, at arbejdet med cirkulær økonomi får et sted at bo og kobles sammen med virksomhedens øvrige udviklingsopgaver og -mål.

"De indre linjer i rådgivningsvirksomheder skal være informeret, så man ved, hvem man skal hive fat i."
- Der skal ikke fokuseres på eksempelvis "mindre plastik", men på at den plastik der indkøbes kan genanvendes og dermed leve længere. Stil krav til leverandører.
- At engagere andelsselskaberne mere for aktivitet og ansvar. Eks.v. Arla i brugen af spildevandsslam. Det her kan landmanden ikke klare på egen hånd – der skal retning, guidelines og formål fra andelsselskaberne.

"Vi kommer ikke til at sige, hvad landmanden skal gøre, men hjælpe dem med at træffe beslutninger på egen forretning. Vi kunne lige så godt have haft 10 kunder med her i dag."
- Øget arbejde (lobby) i forhold til styrelser og politikere. Eksempelvis står der lovgivning i vejen for mere brug af visse typer biogødning.

- Afgørende for cirkulær økonomi at få koblet effekter til det kommende klimaregnskab.
- Rådgiveren kan melde "tilbage i cirklerne" efter besøg hos landmanden: Er der metoder eller forretningsmodeller for bedre håndtering af ammoniak, fastholdelse af metan i biogassen, optimeret fastholdelse/recirkulering af fosfor osv.
- Der kan hentes noget ved at se på det, der ligger udenfor de biologiske ressourcestrømme. Affald som plastik, metal og byggematerialer håndteres typisk "på letteste vis". Landmanden – og dermed rådgiveren – skal anerkende, at en handling godt må have et nul på den økonomiske bundlinje. Incitamentet til forandring og handling skal findes andre steder.
- Kan de forskellige produktionsgrene (grise, kvæg, fjerkræ) måske lære noget mere af hinanden? Kan der måske ske en endnu bedre gensidig læring konventionel produktion / conservation agriculture / regenerativt landbrug / økologi?
- At anskue en landbrugsproduktion ud fra principperne i cirkulær økonomi kan åbne op for hidtil blinde vinkler for optimering.
- Et landbrug er en unik produktion. Rådgivningen skal ske "indefra og ud". Hvad sker der allerede i virksomheden? Baseline og benchmarks skal søges i virksomheden – men kan naturligvis ske med inspiration og retning fra erhvervet.

"Hvem er gådrapporten lavet til? Ny RISE? Ny CSR? Ny hvad?"

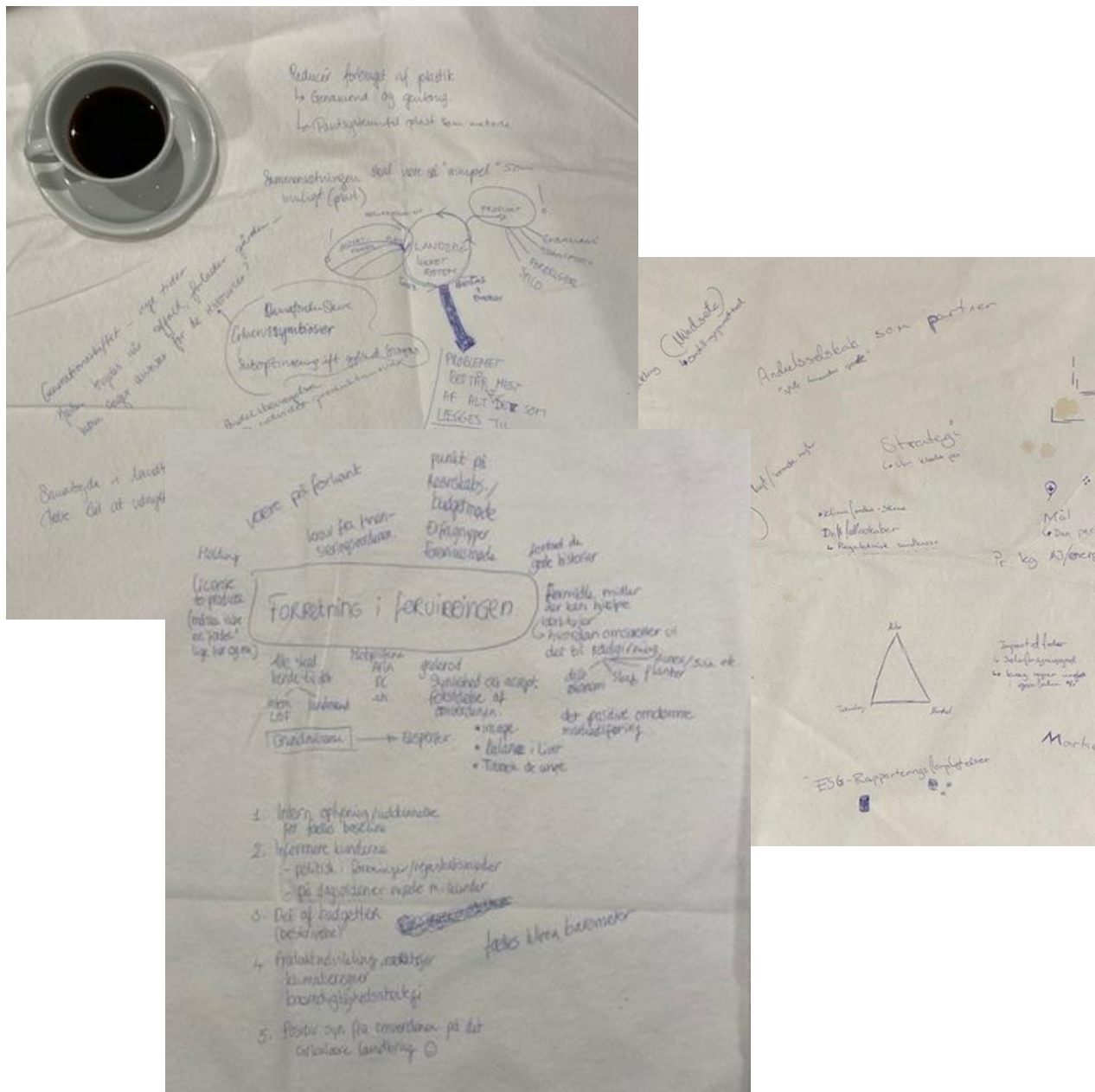
"Der er bekymrende mange landmænd der vil kende svaret før beslutningen er taget – det er ikke strategisk! Vi kommer ikke til at sige hvad de skal gøre, men vi kan hjælpe dem med at træffe beslutninger på egen forretning."

"Fremtiden ligger nok ikke i vækst!"

Virkemidler samlet op på seminaret

- Nye plasttyper med mindre ressource- og klimabelastning.
- Arbejd med at lukke næringsstofkredsløbet ved brug af biogødning: Spildevandsslam, træaske, halmaske, mask fra ølbrygning, biokompost, melasse. Dette kan bidrage til yderligere reduktion i brug af handelsgødning samt fastholdelse/lagring af kulstof.
- Invitér leverandører ind for at tale om længere levetider, nemmere service, bedre genanvendelse og eftermarked/gensalg.
- I tillæg til jord-til-bord er kule-til-mule en god tankegang for husdyrproduktionen – dybest set det, der udtrykkes ved den præsenterede gådrapport.
- Der skal udvises åbenhed og nysgerrighed. Gerne baseret på tæt samarbejde med pioner-landmænd. Eksempel fra deltagende landmand: Sheamel fra klargøring af sheanødder anvendes som strøelse ved malkekvæget og efterfølgende leveres til biogasproduktion – i stedet for at gå direkte til biogas.
- Rådgivere og landmænd skal virkelig lægge hovederne i blød for den ultimative udfordring: Hvad kan man få ud af en ressource eller et materiale inden man endeligt deponerer (for muligt senere brug) eller brænder for energi?

Appendiks – Eksempler på deltageres noter

SEGES - Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.- Agro Food Park 15, 8200 Aarhus N
 T: +45 8740 5000 - F: +45 8740 5010 - E: info@seges.dk

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov. SEGES er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende notatets informationer.